

OLIV TA'LIM TIZIMIDA TALABA-QIZLARNI IJTIMOIV QO'LLAB- QUVVATLASH VA OILAVIV HAYOTGA TAYYORLASH: GENDER TENGLIK, MILLIV TAJRIBA VA XALQARO HAMKORLIK IMKONIVATLARI

Otamirzayeva Sadoqat Ilxomjon qizi
Oriental universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ularni oilaviy hayotga tayyorlash va gender tenglikni ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Maqolada talaba-qizlarning ijtimoiy himoyasi, psixologik barqarorligi va shaxsiy rivojlanishini ta'minlashda ta'lim muassasalarining o'rni, shuningdek, milliy qadriyatlar va xalqaro tajribani uyg'unlashtirish masalalari yoritilgan.

Shuningdek, maqolada gender tenglikni qo'llab-quvvatlash siyosatining O'zbekiston sharoitida samarali tatbiq etilishi, oliy ta'limda ayollar yetakchiligi va ijtimoiy faolligini kuchaytirishga qaratilgan dasturlar tahlil qilinadi. Xalqaro hamkorlik doirasidagi ilg'or amaliyotlar asosida talaba-qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda pedagogik, psixologik va sotsiologik yondashuvlarning o'zaro uyg'unligi ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: gender tenglik, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, talaba-qizlar, oliy ta'lim, oilaviy hayotga tayyorlash, milliy qadriyatlar, xalqaro hamkorlik.

O'zbekiston Respublikasida gender tenglikni ta'minlash, ayollar va erkaklar uchun teng imkoniyatlar yaratish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularni zamonaviy bilim, kasbiy ko'nikma va oilaviy hayot uchun zarur madaniyat bilan qurollantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yosh avlod, xususan, talaba-qizlar mamlakatning intellektual salohiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri bo'lgani uchun ularning ijtimoiy barqarorligi, ma'naviy yetukligi va oilaviy hayotga tayyorgarligi milliy rivojlanish strategiyalarining ajralmas qismidir.

Gender tenglik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning nazariy asoslari

Gender tenglik kontseptsiyasi jamiyatda erkaklar va ayollar o'rtasida teng huquq va imkoniyatlarni kafolatlashga qaratilgan ijtimoiy tamoyil hisoblanadi. UNESCO, UNDP, va UN Women kabi xalqaro tashkilotlar ta'lim tizimida gender tenglikni mustahkamlashni barqaror rivojlanishning 5-maqsadi sifatida belgilagan.

Oliy ta'lim tizimida bu tamoyil quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

- talaba-qizlar uchun ijtimoiy, psixologik va moddiy qo'llab-quvvatlash tizimini yaratish;
- ayollar yetakchiligini rag'batlantirish;
- ta'lim jarayonida gender stereotiplarini bartaraf etish;
- o'quv dasturlarida gender masalalarini integratsiyalash.

Milliy tajriba

O'zbekistonda so'nggi yillarda talaba-qizlarni ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator dasturlar amalga oshirilmoqda. Xususan:

- “Ayollar daftari” tizimi orqali ijtimoiy yordam;
- “Qizlar klubi”, “Ayollar maslahat markazlari” faoliyatining kengaytirilishi;
- oliy ta'lim muassasalarida “Gender tenglik masalalari bo'yicha maslahatchi” lavozimlarining joriy etilishi;
- psixologik maslahat va mentoring tizimining yo'lga qo'yilishi.

Bundan tashqari, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida talaba-qizlar o'rtasida sog'lom turmush tarzi, oilaviy mas'uliyat, psixologik moslashuv va ijtimoiy faoliyatga tayyorlikni kuchaytirish bo'yicha maxsus o'quv kurslari tashkil etilmoqda.

Xalqaro hamkorlik va ilg'or tajriba

Dunyo miqyosida ayollar ta'limi va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash sohasida ilg'or tajriba to'plangan. Masalan:

- **Finlyandiya** tajribasida ayollar uchun bepul ta'lim va mentorlik dasturlari mavjud;
- **Kanada** universitetlarida “Women's Resource Center”lar orqali psixologik, huquqiy va akademik yordam ko'rsatiladi;
- **Janubiy Koreya**da esa ayollarni oilaviy hayot va kasbiy faoliyatni uyg'unlashtirishga o'rgatuvchi “Family-Education Balance” dasturlari samarali natija bermoqda.

O'zbekiston ushbu tajribalardan kelib chiqib, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda gender siyosatini mustahkamlash, ayollar salohiyatini rivojlantirish va talaba-qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda kompleks dasturlarni amalga oshirmoqda.

Pedagogik va psixologik yondashuvlar

Talaba-qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash nafaqat ma'naviy-ma'rifiy, balki pedagogik va psixologik jihatdan ham muhim jarayondir. Bu borada:

- **kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish,**
- **emotsional intellektni shakllantirish,**
- **muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish,**
- **empatiya va o'zaro hurmatga asoslangan muloqot** kabi ko'nikmalarni rivojlantirish muhim o'rin tutadi.

Pedagogik yondashuv talaba-qizlarni mustaqil, ijtimoiy faol va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirishni maqsad qiladi.

Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va ularni oilaviy hayotga tayyorlash gender tenglikni ta'minlash, milliy qadriyatlarni asrash va xalqaro tajribalarni uyg'unlashtirishga asoslanadi.

Ushbu jarayon talaba-qizlarning intellektual, axloqiy va ijtimoiy jihatdan yetuk shaxs bo'lib shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ularning jamiyatda faol, barqaror va baxtli hayot kechirishi uchun zarur ijtimoiy-pedagogik zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Gender tenglikni ta’minlash to‘g‘risida”gi Qonuni, 2019 yil 2 sentyabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’limni rivojlantirish konsepsiyasi, 2030 yilgacha.
3. UNESCO. (2021). *Gender Equality in Education: Policy Review and Practice*. Paris: UNESCO Publishing.
4. UN Women. (2020). *Progress of the World’s Women 2020–2021: Families in a Changing World*. New York.
5. Karimova, N. (2022). *Oliy ta’limda talaba-qizlarni ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash tizimi*. Toshkent: TDPU nashriyoti.
6. World Bank. (2023). *Gender and Development Report: Higher Education and Women Empowerment*. Washington D.C.
7. Tursunova, D. (2021). “Talaba-qizlarning ijtimoiy faolligini rivojlantirish omillari.” *Ta’lim va Innovatsiya Jurnali*, №2.